

УДК 159.98

Харченко Світлана Вячеславівна

Харківський національний університет внутрішніх справ, доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3, кандидат психологічних наук, доцент

**ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ
ТА КОНФЛІКТНОСТІ У СПІЛКУВАННІ**

Розглядаються проблеми міжособистісної взаємодії та соціального інтелекту. Показано, що високий рівень розвитку соціального інтелекту сприяє зниженню рівня конфліктності й агресивності суб'єктів в спілкуванні. При більш високому рівні соціального інтелекту випробувані частіше обирають такі стилі поведінки в конфлікті як пристосування та, меншою мірою, співробітництво та несхильні до такого стилю як уникання.

Рассматриваются проблемы межличностного взаимодействия и социального интеллекта. Показано, что высокий уровень развития социального интеллекта способствует снижению уровня конфликтности и агрессивности субъектов в общении. При более высоком уровне социального интеллекта испытуемые чаще выбирают такие стили поведения в конфликте как приспособление и, в меньшей степени, сотрудничество и не склонны к такому стилю как избегание.

Соціальний інтелект допомагає людині розуміти та прогнозувати розвиток міжособистісних відносин. О. Б. Чеснокова визначила соціальний інтелект як здібність орієнтуватися на істотні характеристики комунікативної ситуації, недоступні безпосередньому спостереженню, та здатність намічати можливі опосередкованого досягнення своїх або загальних цілей в умовах, коли безпосередні способи її досягнення неможливі [2]. Особи з високим рівнем соціального інтелекту достатньо соціально компетентні [1].

В роботі вивчався взаємозв'язок здібностей соціального інтелекту та особливостей поведінки в конфлікті в юнацькому віці. Були використані

наступні психодіагностичні методики: дослідження соціального інтелекту Дж. Гілфорда, "Особистісна агресивність і конфліктність" Е.П. Ільїна, П.А. Ковальова та визначення стилів поведінки в конфліктній ситуації К. Томаса. В дослідженні прийняли участь 34 особи юнацького віку.

Результати емпіричного дослідження свідчать, що загальний рівень розвитку соціального інтелекту виявився статистично вірогідно пов'язаним із запальністю та негативно взаємозалежним з уразливістю, безкомпромісністю, мстивістю, негативною агресивністю і конфліктністю (див. табл.1.).

Таблиця 1.

Особливості взаємозв'язку соціального інтелекту й агресивності і конфліктності в спілкуванні, r_s

Показник агресивності - конфліктності	Методика соціального інтелекту Дж. Гілфорда				
	1 субтест	2 субтест	3 субтест	4 субтест	Загальний рівень
Запальність	0,27	0,27	0,42**	0,00	0,42**
Наступальність,напористість	-0,10	-0,35*	0,17	0,02	-0,08
Уразливість	-0,27	-0,28	-0,23	-0,28	-0,40*
Непоступливість	0,19	-0,32*	0,16	0,04	0,06
Безкомпромісність	0,05	-0,51**	-0,14	0,15	-0,21
Мстивість	0,09	-0,54**	-0,30	0,42*	-0,22
Нетерпимість до думки інших	0,06	-0,33*	0,12	-0,18	-0,05
Підозрілість	0,02	-0,26	0,12	0,07	-0,04
Позитивна агресивність	0,02	-0,33*	0,18	-0,02	-0,02
Негативна агресивність	-0,07	-0,50**	-0,24	-0,01	-0,34*
Конфліктність	-0,06	-0,43**	0,09	0,00	-0,16

Умовні позначки: * - $p = 0,05$; ** - $p = 0,01$.

Як демонструють дані таблиці 1., здібність до логічного узагальнення, виділення загальних істотних ознак у різних невербальних реакціях людини (субтест 2) була у обстежених статистично вірогідно негативно пов'язана з

наступальністю, напористістю, непоступливістю, безкомпромісністю, мстивістю, нетерпимістю, позитивної і негативної агресивністю і конфліктністю, взаємозв'язок з уразливістю і підозрлістю був менш вираженим і не досягав рівня статистичної значущості.

Здібність розуміти зміну значення подібних вербальних реакцій людини в залежності від контексту ситуації, що їх викликала, (субтест 3) була пов'язана позитивним зв'язком різного рівня інтенсивності з запальністю, наступальністю, напористістю, непоступливістю, нетерпимістю, підозрлістю та позитивною агресивністю.

Данні дослідження свідчать, що такі стилі поведінки в конфліктній ситуації як суперництво та компроміс у обстежених незначним чином пов'язані з загальним рівнем розвитку соціального інтелекту та окремих його здібностей. При більш високому рівні соціального інтелекту випробувані частіше обирають такі стилі поведінки в конфлікті як пристосування та, меншою мірою, співробітництво та несхильні до такого стилю як уникання (див. табл. 2).

Таблиця 2.

Взаємозв'язок соціального інтелекту та стилю поведінки в конфліктній ситуації, r_s

Стиль поведінки в конфліктній ситуації	Субтест методики Дж. Гілфорда				
	1 субтест	2 субтест	3 субтест	4 субтест	Загальний рівень
Суперництво	- 0,01	- 0,08	- 0,13	0,18	- 0,05
Співробітництво	- 0,07	0,36*	- 0,10	0,59**	0,20
Компроміс	- 0,18	0,12	0,01	0,02	- 0,04
Уникання	- 0,23	- 0,33*	- 0,23	- 0,57**	- 0,47**
Пристосування	0,43**	0,09	0,34*	- 0,07	0,39*

Умовні позначки: * - $p = 0,05$; ** - $p = 0,01$.

Такий стиль поведінки в конфліктній ситуації як співробітництво статистично достовірно пов'язаний з розвитком таких здібностей соціального інтелекту як здібність до логічного узагальнення, виділення загальних істотних

ознак у різних невербальних реакціях людини (субтест 2) та здібність розуміти логіку розвитку ситуацій взаємодії, значення поведінки людей у цих ситуаціях (субтест 4).

Стиль поведінки в конфліктній ситуації уникання статистично достовірно негативно пов'язаний з розвитком соціального інтелекту та таких здібностей як здібність до логічного узагальнення, виділення загальних істотних ознак у різних невербальних реакціях людини (субтест 2) та здібність розуміти логіку розвитку ситуацій взаємодії, значення поведінки людей у цих ситуаціях (субтест 4), зв'язок з іншими здібностями також негативний, але менш тісний.

Стиль поведінки в конфліктній ситуації пристосування статистично достовірно пов'язаний з розвитком таких здібностей соціального інтелекту як здібність передбачати наслідки поведінки суб'єктів у певній ситуації (субтест 1) та здібність розуміти зміну значення подібних вербальних реакцій людини в залежності від контексту ситуації, що їх викликала, (субтест 3).

Висовки:

1. Чим вище рівень розвитку соціального інтелекту, тим більше суб'єкт схильний до запальності і менш - до вразливості та негативної агресивності. Розвиток здібності виділення загальних істотних ознак у різних невербальних реакціях людини сприяє зниженню конфліктності й агресивності в спілкуванні.

2. З загальним рівнем розвитку соціального інтелекту та окремих його здібностей незначним чином пов'язані такі стилі поведінки в конфліктній ситуації як суперництво та компроміс у обстежених. При більш високому рівні соціального інтелекту випробувані частіше обирають такі стилі поведінки в конфлікті як пристосування та, меншою мірою, співробітництво та неохочі до такого стилю як уникання.

Список використаних джерел:

1. Куницына В. Н., Казаринова Н. В., Погольша В. М. Межличностное общение. Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2001.

2. Чеснокова О.Б. Возрастной подход к исследованию социального интеллекта у детей // Вопросы психологии. - 2005. - № 6. - С. 35 – 45.